

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กล่าวถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ในมาตรา 43 วรรคแรกว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปีที่รัฐจะต้องจัดการอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน" (กรมการศาสนา. 2540 : 54) การจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองเจตนารมณ์ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพใกล้เคียงหรือทัดเทียมกัน เป็นบริการการศึกษา ที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน เนื่องจากรัฐมีทรัพยากรจำกัด รัฐจึงต้องคำนึงถึงประสิทธิผล และประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาด้วย (จิระศักดิ์ ประสิทธิ์. 2544 : 1-2) ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในหมวดที่ 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ในมาตราที่ 12 บัญญัติไว้ว่า นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. 2542)

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ก็เป็นการศึกษารูปแบบหนึ่ง ที่รัฐจัดขึ้นเพื่อคณะสงฆ์ไทย ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เช่นกัน ซึ่งมีมูลเหตุสืบเนื่องมาจากการจัดตั้งโรงเรียนบาลี มัธยมศึกษาและบาลีวิสามัญศึกษา สำนักเรียนวัด หรือโรงเรียนประเภทนี้จึงแพร่หลายออกไปยังจังหวัดต่างๆ อย่างกว้างขวาง การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีวิสามัญศึกษา ได้ถูกจัดตั้งขึ้น มีการเรียนการสอนใน วิชาบาลี วิชาธรรม และวิชาการทางโลกควบคู่กันไปด้วย เหตุที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ จำเป็นต้องอนุวัตไปตามยุคสมัย (พระราชวรมนี อ้างถึงใน กรมการศาสนา. 2549 :10) แต่เดิมโรงเรียนพระปริยัติธรรม ดำเนินงานภายใต้ระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2514 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2535 ปัจจุบันโรงเรียนพระปริยัติธรรม อยู่ภายใต้สังกัดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ดำเนินงานภายใต้

ระเบียบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยระเบียบโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักรและฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ทางฝ่ายศาสนจักรก็จะได้ศาสนทายาทที่ดี ปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสมณะธรรม สมควรแก่ภาวะ สามารถดำรงสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2549: 11) ฝ่ายบ้านเมืองก็จะได้นุเคราะห์ที่ดี มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรมผ่านการอบรม การฝึกปฏิบัติตามหลักการของพระพุทธศาสนา การศึกษาแบบนี้เป็นการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือสังคม คือลูกชาวบ้านโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา กล่าวคือสมัยแรก ๆ รัฐไม่สามารถจัดการศึกษาได้ทั่วถึง ทำให้ลูกชาวบ้าน ผู้ไม่รู้แต่ยากจน ไม่มีโอกาสได้เรียน จึงอาศัยมาบวชเป็นสามเณรจึงได้เรียน การเรียนแบบนี้เรียกกันว่า "พระปริยัติธรรม แผนกสามัญ" คือเรียนวิชาทางโลกควบคู่กันไปกับเรียนทางธรรม เมื่อเรียนจบแล้วก็ศึกษาเล่าเรียน และสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพเป็นพลเมืองดีของชาติต่อไปได้ การจัดการศึกษาแบบนี้จึงเป็นการช่วยเหลือสังคมหรือผลิตคนที่มีคุณภาพให้สังคมได้ทางหนึ่ง (ธรรมกิตติวงศ์. 2550 : 1)

เนื่องจาก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้มีการกำหนดให้มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคบังคับ 9 ปีขึ้นไป และมีกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 ขึ้น เพื่อให้สถาบันพระพุทธศาสนาสามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้อง กับนโยบายการจัดการศึกษาของ สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยที่สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานจะเน้นเรื่องคุณภาพ และมาตรฐานทางการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาโดยอย่างน้อยต้องมีความรู้ขั้นพื้นฐานตามที่กำหนด ในกรณีนี้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่โรงเรียน สำนักศาสนศึกษา หรือสำนักเรียนตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ ให้การส่งเสริม สนับสนุน และให้ข้อเสนอแนะการจัดการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : 1) ปัจจุบันการศึกษาประเภทนี้ได้เจริญก้าวหน้าขึ้นมาโดยลำดับ มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ ในกระบวนการบริหารจัดการ ก็ได้แบ่งกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาออกเป็น 14 กลุ่มโรงเรียนทั่วประเทศ ในปีการศึกษา 2549 มีจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 403 โรง และมีนักเรียน จำนวน 50,302 รูป โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ เป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนที่ 4 เปิดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2534 และในปีการศึกษา 2550 มีนักเรียนรวมกันทั้งสิ้น 821 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2550: 1)

การที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้ให้การศึกษแก่กุลบุตรมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และในสมัยก่อนต้องยอมรับว่า นักเรียนส่วนใหญ่ที่เข้ามาศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติ-ธรรม แผนกสามัญศึกษานั้น จะเป็นผู้ที่มีความต้องการที่อยากจะพัฒนาตนเอง ในด้านการศึกษาให้สูงขึ้นไป เป็นนักเรียนที่เรียนดี แต่ฐานะทางครอบครัวยากจน เมื่อจบการศึกษาภาคบังคับ จึงทำให้ขาดโอกาสในการศึกษาในชั้นที่สูง ๆ ขึ้นไป หาก เมื่อมาอาศัยการบวชเรียนแล้ว ก็จะทำให้มีโอกาสในการศึกษามีมากขึ้น เป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายของทางครอบครัว การบวชเรียนจึงเป็นที่นิยมของกุลบุตรในชนบททั่วไป ทำให้คุณภาพการศึกษา หรือคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีผลสำเร็จออกมาเป็นที่ยอมรับของสังคม เมื่อมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่คณะสงฆ์จัดขึ้นเป็น จึงเป็นจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถาบันพระพุทธศาสนา มีวุฒิเทียบเท่ากับ โรงเรียนของฆราวาสอย่างเป็นทางการ แต่หากยังอยู่ในความดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ทำให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการบริหารจัดการ ไม่ทัดเทียมกับสถานศึกษาอื่น ที่จัดการศึกษาระดับเดียวกัน และนอกจากนี้ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจะต้องได้รับการประเมินคุณภาพการศึกษาจากสำนักงานการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน ตามระบบการประกันคุณภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา อันประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก เช่นเดียวกัน โดยหน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา มีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก และมีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษามาตรวจสอบคุณภาพการศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการและแนวการจัดการศึกษา อย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี คุณภาพผู้เรียนจะเป็นส่วนหนึ่งที่โรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จะต้องได้รับการประเมินและเผยแพร่สู่สาธารณชนให้ได้รับรู้รับทราบ

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณภาพการศึกษาของนักเรียนใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดนครสวรรค์ ในด้านคุณภาพผู้เรียน และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา ของนักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดนครสวรรค์ อันจะเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการ โรงเรียนให้มีคุณภาพต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการศึกษา ของนักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษา ของนักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาระดับคุณภาพการศึกษา ของนักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ แยกเป็นรายด้านดังต่อไปนี้

1. คุณภาพทางด้านพุทธิพิสัย
2. คุณภาพทางด้านทักษะกระบวนการ
3. คุณภาพทางด้านจิตพิสัย
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ ในปีการศึกษา 2550 มีจำนวน 821 รูป

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ มีปีการศึกษา 2550 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 346 รูป ซึ่งได้มาโดยวิธีการ สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่

1. ความรู้เดิมแผนกธรรมก่อนเข้าศึกษาใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม
2. ระยะเวลาในการบรรพชา/อุปสมบท
3. สถานภาพทางครอบครัว
4. รายได้ที่ได้รับ การสนับสนุนจากผู้ปกครอง

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับคุณภาพการศึกษาทั้ง 4 ด้าน ของนักเรียนโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **คุณภาพการศึกษา** หมายถึง คุณลักษณะของผู้เรียนซึ่งเป็นที่ยอมรับและพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้านคือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะกระบวนการ ด้านจิตพิสัย และด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะต่างๆ ครอบคลุมตามความคาดหวังของหลักสูตร ตามมาตรฐานที่กำหนด และสนองต่อความต้องการของสังคม

2. **คุณภาพทางด้านพุทธิพิสัย** หมายถึง ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ ทำความเข้าใจ รวมทั้งจดจำ นำไปใช้วิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินผล ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. **คุณภาพทางด้านทักษะกระบวนการ** หมายถึง ทักษะของนักเรียนในการดูแลสุขภาพร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรง รู้จักการแก้ปัญหา และป้องกันตนเองจากภาวะอันตรายต่างๆ มีทักษะในการปฏิบัติตนและแสดงออกต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม

4. **คุณภาพทางด้านจิตพิสัย** หมายถึง คุณลักษณะของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ หรือความรู้สึkstต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความคิด ความเชื่อ หรือการกระทำ รูปร่างลักษณะของบุคคล วัตถุ สิ่งของ ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนมีพัฒนาการ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมต่างๆ เพื่อให้นักเรียนเป็นพลเมืองดี สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน** หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนทั้ง 8 กลุ่มสาระ ในปีการศึกษา 2549 ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มสาระภาษาไทย กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระสุขศึกษา กลุ่มสาระศิลปะ กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ

6. **โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา** หมายถึง โรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้นในวัดที่ ธรณีสงฆ์ หรือที่ดิน ของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้การศึกษาแก่พระภิกษุ หรือ สามเณร ที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่า ด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546 และ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ของกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดนครสวรรค์

7. **ความรู้เดิมแผนกธรรม** หมายถึง ความรู้ทางด้านพระปริยัติธรรม แผนกนักธรรม อันได้แก่นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก ของนักเรียนก่อนเข้าศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติ-ธรรม แผนกสามัญศึกษา

8. ระยะเวลาในการบรรพชา/อุปสมบท หมายถึงระยะเวลาตั้งแต่เริ่มบรรพชาเป็นสามเณรหรืออุปสมบทเป็นพระภิกษุ จนถึงได้เข้าศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

9. สถานภาพทางครอบครัว หมายถึง สถานภาพทางครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถามในปัจจุบัน

10. รายได้ที่รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง เฉลี่ย/เดือน หมายถึง เงินที่ได้รับการสนับสนุนจากบิดา มารดา ญาติ โยมอุปฐาก หรือ ได้รับจาก เจ้าอาวาส เจ้าคณะผู้ปกครอง รวมถึงวัด ถวายเป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบระดับคุณภาพการศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์
2. ได้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์
3. ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงนโยบาย วางแผน กำหนดทิศทาง ในการบริหารจัดการที่เหมาะสมสำหรับ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา